

Handlingsplan for forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet

Innledning

Bergen er en trygg og god by å bo i, der det er relativt lite voldskriminalitet og der folk kan føle seg trygge for å ytre ulike meninger. I byrådsplattformen for byrådet er det satt tydelige mål for at Bergen skal være en åpen og tolerant by:

«Bergen skal være en demokratisk og liberal by som fremmer rauset, toleranse, ytringsfrihet og meningsmangfold. Byrådet tar sterk avstand fra rasisme, trakassering, diskriminering, og antidemokratiske holdninger. Bergen skal være en rasismefri sone.»

Det er likevel ikke vanskelig å finne eksempler i vår del av verden på hvordan voldelig ekstremisme påvirker livene våre og at frykt for hatkriminalitet legger begrensninger på levemåter og hvordan vi uttrykker synspunkter. 2021 startet med et angrep på den amerikanske kongressen og pandemien har lagt begrensninger på livene våre. Utfordringer knyttet til kriminalitetsforebygging, voldelig ekstremisme og terror har de senere år blitt langt mer komplekse. Dette skyldes utviklingstendenser og begivenheter nasjonalt og internasjonalt. I Norge står 22. juli-terroren i en særstilling. Det er nå ti år siden den verste terrorhandlingen i vår etterkrigshistorie og det har i etterkant blitt påpekt at beredskapen og forebyggingen må styrkes.

Gjennom en rekke internasjonale og nasjonale rapporter i 2021 har det også blitt reist bekymring for at barn radikaliseres i stadig yngre grad. Særlig har europeiske land sett en markant økning av radikaliserings av barn under Covid-19. Utviklingen ses i sammenheng med den sosiale isolasjonen som følge av pandemien kombinert med at virtuelle rom i denne perioden i større grad enn tidligere har erstattet mange av de fysiske arenaene i barns liv. Konsekvensene er at barn og unge søker til nettet for tilhørighet og blir møtt med skreddersydd propaganda fra ekstreme nettverk og terrorgrupper.

Ifølge rapporten «mindreårige involvert i terror og terrorrelaterte handlinger» fra PST (2021) rettes propagandaen nå mot arenaer der barn og unge er aktive, noe som gjør den allment tilgjengelig. Teknologit utviklingen har ført til lett tilgjengelig teknologi som sammenstiller involvering, konsum og produksjon i en pakke. Utforming av propaganda er i økende grad tilhengerskapt og en aktivitet som mindreårige lett kan ta del i fordi digital redigering er blitt en hobby for mange allerede fra ung alder. Mindreårige som sliter med å tilpasse seg sosialt i det fysiske liv kan være særlig tiltrukket av å finne og søke aksept hos fellesskap som er tilgjengelige på nett og som de finner frem til via plattformer de bruker til daglig.

Intensjoner og motivasjon for radikaliserings og ekstremisme er ofte sammensatt. Det kan bunne i et ønske om å provosere og utfordre for få oppmerksomhet for egen del eller for en sak. Det kan være knyttet til et ønske om å få bekreftelse og finne venner, sosiale nettverk og identitet eller en søken etter spenning, status og makt. For andre det kan det være en del av en reaksjon på krig, overgrep, undertrykkelse, fattigdom og marginalisering. For noen kan det handle om innvandrers- og flyktningfiendtlige holdninger. Andre årsaker kan være press, motivasjon eller påvirkning som tar utgangspunkt i det transnasjonale familieliv og nettverk. Det finnes ingen fasit i forebyggende arbeid. Det kan være sammensatt motivasjon og flere mulige bekymringstegn.

I handlingsplanen settes det også et søkelys på hatytringer. Sosiale medier og digitalisering av samfunnet har gjort det lettere å ytre seg. Denne flotte muligheten til økt deltakelse blir også brukt av enkelte til å komme med ytringer som kan karakteriseres som hatefulle. Dette er noe vi opplever i lokalmiljøer over hele landet. Kommunesektorens organisasjon (KS) gjennomførte i 2020 en undersøkelse om hat og trusler som folkevalgte har vært utsatt for i kommuner og fylkeskommuner. 4 av 10 av lokalpolitikere har blitt utsatt for hatefulle ytringer

eller konkrete trusler. Undersøkelser viser også at minoriteter er mer utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet enn befolkningen for øvrig.¹

Når de som deltar i samfunnsdebatten blir utsatt for dette kan det innebære at flere vegrer seg for å delta som politikere eller engasjerte samfunnsborgere. Det er trussel mot demokratiet når hatefulle ytringer blir en barriere mot samfunnsdeltakelse.

Denne handlingsplanen inneholder konkrete tiltak om hvordan forebygge disse fenomenene. Det gjelder tiltak rettet mot individer som står i fare for, er i eller har vært i en radikaliseringsprosess og/eller har vært en del av voldelige ekstreme grupper og miljøer. Det er også tiltak knyttet til oppfølging av personer som har blitt eller står i fare for å bli utsatt for hatkriminalitet. Flere av tiltakene er grupperettede tiltak som går på kompetanseheving i og utvikling av offentlige tjenester.

Handlingsplanen må ses i sammenheng med blant annet Plan for inkludering og mangfold 2018-2022, Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020 og den nasjonale handlingsplanen for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme som ble lagt frem av regjeringen i juni 2020.

Handlingsplanen inneholder 25 tiltak under 4 overskrifter. Tiltakene er i stor grad en videreføring av tiltak som har vært vellykket i handlingsplanen som gikk ut i 2020, men det er også kommet til noen nye. Overskriftene i den nye planen er:

1. Samordning, samarbeid og dialog
2. Trygge og inkluderende nærmiljø – bekjempelse av utenforskap
3. Oppfølging av ofre, ekstreme personer og miljøer
4. Informasjon, undervisning og kunnskapsoverføring

Regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme

Regjeringens handlingsplan har fem prioriteringsområder: 1) Kunnskap og kompetanse, 2) Samarbeid og koordinering, 3) Forebygge tilvekst til ekstreme miljøer og bidra til reintegrering, 4) Forebygge radikaliserings og rekruttering gjennom internett og 5) Internasjonalt samarbeid. Den nasjonale planen innebærer i likhet som den kommunale planen i stor grad en videreføring av gode tiltak fra den forrige planen.

I regjeringens handlingsplan s. 9 oppsummeres trusselbildet i Norge i 2020: «*Trusselbildet i Norge innen politisk motivert vold har endret seg noe i løpet av det siste året. Over flere år har ISIL og fremmedkrigere fått særlig stor oppmerksomhet. Det vurderes fremdeles som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2020. Det siste året har det vært en økt bekymring knyttet til høyreekstreme miljøer og enkeltpersoner med høyreekstreme holdninger. Gjennom 2019 så vi flere eksempler på angrep utført av personer med høyreekstreme og innvandringsfiendtlige holdninger i andre land, og i Norge med et rasistisk motivert drap og angrepet mot en moské i Bærum. PSTs vurderer det som mulig at høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2020. Trusselen fra venstreekstreme vurderes som lav.*»

Handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme 2015-2020

Bystyret i Bergen vedtok 23.09.2015 en handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Bergen. Utarbeidelsen av denne planen og gjennomføringen av den skjedde i et tett samarbeid med andre sentrale aktører i Bergen: Vest politidistrikt, Ressurscenter mot vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Vest (RVTS Vest) og Hordaland fylkeskommune. Det har også vært et samarbeid med en rekke frivillige organisasjoner og andre for å få gjennomført tiltakene i planen.

¹ https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/Hatkriminalitet_og_diskriminering/#heading46438
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/hatkriminalitet/#heading80635

Viktige tiltak som har vært gjennomført i denne handlingsplanperioden har vært:

- Samarbeidsprosjekt med moskeene i Bergen og Vestland fylke om en tverrfaglig kompetanseheving om bakenforliggende fenomener som radikaliserings og voldelig ekstremisme blant ledere og imamer i moskeene. Dette har også vært et dialogprosjekt mellom politi, lokale myndigheter og moskeene der er oppnådd en gjensidig tillit som er viktig for å samarbeide i krisesituasjoner.
- Det er utarbeidet en egen veileder for hvordan ansatte i kommunen og andre innbyggere i Bergen kan håndtere bekymringer om radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Det har vært gjennomført kompetansehevingskurs for lærere i voksenopplæring, grunnskolen og videregående skoler i Bergen knyttet til temaet radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Bergen kommune har opprettet en egen mentorordning for å forbygge radikaliserings og voldelig ekstremisme på individnivå. Konkret handler dette om at det opprettes et individuelt prosjekt rundt hver enkelt person med utgangspunkt i deres individuelle forutsetninger. Det jobbes i ulike kategorier, som innebærer alvorlig form for utenforskap, radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det er Utekontakten i Bergen som administrerer denne ordningen, og mentorene er utskolert fra RVTS Vest sin mentoropplæring om radikaliserings mot voldelig ekstremisme. Mentorene jobber i tjenester som utekontakt, skole, NAV, rus og psykisk helse, barnevern, idrett, moskeer og introduksjonssenteret. Dette er det viktigste tiltaket kommunen har for å få til en endring hos personer som har behov for å komme ut av radikaliseringsprosesser. Mentorordningen jobber både med en målsetning om disengagement som beskriver endring i adferd samt de-radikaliseringsprosesser, som beskriver endring i verdier og holdninger.
- Mentoropplæringen ved RVTS Vest har i løpet av de siste årene fått positiv nasjonal og internasjonal oppmerksomhet og er en modell som viser seg å være effektiv og ettertraktet.
- Bergen kommune har over flere år samarbeidet med Møhlenpris idrettslag om gruppebaserte tiltak rettet mot ungdommer som kan være særlig sårbare for utenforskap og radikaliserings. Dette gjelder unge med innvandrerbakgrunn som gjerne har kort botid og små nettverk i Norge.

Tiltakene som har vært gjennomført som en oppfølging av den forrige handlingsplanen har i stor grad vært vellykkede og flere av disse vil bli videreført i den nye handlingsplanen. Et viktig tiltak som ikke ble fulgt opp regelmessig gjennom den forrige planperioden er møter i det regionale kontaktforumet. Det ble kun avholdt et slikt møte i handlingsplanperioden. Det var mye kontakt mellom ulike regionale aktører men Bergen kommune måtte prioritere ressurser mer til det kommunale arbeidet.

Samordning, samarbeid og dialog

Bergen kommune er avhengig av et godt samarbeid med andre offentlige etater og frivillige organisasjoner for å lykkes i å nå målene i denne handlingsplanen. Oppfølgingen av flere av de ulike tiltakene i planen ligger hos andre aktører som politi, fylkeskommune, frivillige organisasjoner og RVTS Vest. Vi må derfor finne gode måter å samarbeide på tvers og ha arenaer for meningsutveksling innenfor trygge rammer.

Tiltak 1: Koordinering av det forebyggende arbeidet opp mot radikaliserings, hatkriminalitet og ekstremistisk vold i Vest politidistrikt

Vest politidistrikt har etablert en stilling som forebyggende koordinator for radikaliserings og ekstremistisk vold. Koordinatoren samarbeider blant annet nært med Bergen kommune og PST lokalt. I så måte fungerer koordinatoren som et bindeledd og kontaktpunkt innad i politiet, samt ut mot lokale samarbeidsaktører.

Det er viktig at den samordnete innsatsen mot disse kriminalitetsområdene er forankret i ledelsesnivået både i kommunen og i politidistriktet.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt

Tiltak 2 Regionalt kontaktforum – radikaliserings, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme

Det etableres et kontaktforum om temaet med relevante kommunale, regionale og statlige aktører. Forumet vil være viktig for å samordne innsatsen til de ulike involverte og skal i tillegg til å være et forum for informasjonsutveksling, bidra med videreutvikling av tiltak, råd og kompetanseheving. Det legges opp til at denne gruppen møtes to ganger i året. Bergen kommune, representanter fra andre kommuner i fylket, Vest politidistrikt, PST, RVTS Vest, Vestland fylkeskommune, Kriminalomsorgen Vest, Statsforvalteren, Konfliktrådet og eventuelt andre instanser inviteres inn i dette forumet. Jf tiltak 2 i regjeringens reviderte handlingsplan på dette fagområdet er RVTS tillagt oppgaver innenfor regional samhandling og ressursbygging.

Ansvar for utføring: RVTS Vest og Vestland fylkeskommune

Tiltak 3: Samarbeid mellom kommune, politi og tros- og livssynssamfunn knyttet til forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet

Samarbeidet mellom muslimske trossamfunn, politi, kommune og andre statlige aktører som RVTS Vest og Kriminalomsorgen skal fortsette. Dette tiltaket må ses i sammenheng med tiltakene i Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer. Det er viktig at SLT-koordinator bidrar i dette samarbeidet mellom kommune, politi og moskemiljøer. Det er også viktig å få opp samarbeid med andre tros- og livssynssamfunn og det jobbes med å etablere et slikt samarbeid med den nystartete jødiske organisasjonen i Bergen,

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BKML), SLT og Vest politidistrikt

Tiltak 4: Hatkriminalitet og voldelig ekstremisme på internett

Internett er en arena for kommunikasjon, informasjon, læring og underholdning, men også en arena for trusler, krenkelser, hatkriminalitet og ekstremisme. Bergen kommune og Vest politidistrikt vil jobbe for å øke egen kompetanse om hatkriminalitet og vil samarbeide med Kripos, PST og andre aktører.

Vest politidistrikt sin Nettpatrulje vil også bli brukt i arbeidet mot hatkriminalitet og ekstremisme på internett.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt, Bergen kommune, PST

Tiltak 5: Forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet i lokale politiråd

SLT-koordinator i kommunen koordinerer de lokale politiråd sammen med politikontakt, seksjonsleder og tjenesteleder på hver og en stasjon. Kartlegging og analyse er helt sentralt for å sikre et kunnskapsbasert grunnlag for det tverrfaglige samarbeidet. Barn og unge skal gis et særskilt fokus, men alle alders- og målgrupper er relevante. SLT-koordinator møter som observatør i det overordnede politirådet, for å ivareta at de ulike nivåene av politiråd er godt samordnet og koordinert, og for å være kjent med diskusjoner og tema som diskuteres. Det er vesentlig at det tverrfaglige forebyggende arbeidet i Bergen mot kriminalitetsområdene som omfattes av denne handlingsplanen trekkes inn i det lokale politirådsarbeidet.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (SLT)

Trygge og inkluderende nærmiljø – bekjempelse av utenforskap

Opplevd utenforskap og krenkelser øker risikoen for å få et forenklet samfunnssyn og havne i en radikaliseringsprosess. Det er derfor viktig å jobbe for et trygt og inkluderende nærmiljø i Bergen. I Bergenskolen, på kommunalt og fylkeskommunalt nivå jobbes det med å oppnå et trygt og inkluderende læringsmiljø gjennom en rekke tiltak. Kommunen driver gjennom Utekontakten en oppsøkende innsats opp mot sårbare ungdomsmiljøer. Det er viktig at de eksisterende samarbeidsforaene som jobber med ungdom i risikosonen har kompetanse på temaet radikalisering og voldelig ekstremisme. Idretten og lokale kulturtiltak er eksempler på arenaer som er særlig viktig i forebyggingen av utenforskap.

I Bergensskolen på kommunalt og fylkeskommunalt nivå jobbes det med å oppnå et trygt og inkluderende læringsmiljø gjennom en rekke tiltak. I den sammenheng spiller skolen en viktig rolle. Opplæringslovens formålsparagraf er tydelig på at opplæringen skal fremme demokrati og likestilling, og at alle former for diskriminering skal motarbeides. I læreplanens overordnede del står det følgende:

Likeverd og likestilling er verdier som er kjempet fram gjennom historien, og som fortsatt må ivaretas og forsterkes. Skolen skal formidle kunnskap og fremme holdninger som sikrer disse verdiene. (LK20 – Overordnet del)

Respektløse og hatefulle ytringer skal ikke aksepteres i skolen. Elevene må øves i å opptre hensynsfullt og utvikle bevissthet om egne holdninger. (LK20 – Overordnet del)

I den norske læreplanen er mål for opplæringen delt opp i ulike kompetanser, og ifølge Utdanningsdirektoratet innebærer kompetanse kunnskaper, ferdigheter, forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning. Sistnevnte henger ifølge Utdanningsdirektoratet tett sammen med utviklingen av holdninger og etisk vurderingsevne og er derfor svært relevant i elevrettet arbeid mot diskriminering, radikalisering, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet. I læreplanen under faget samfunnsfag finner vi blant annet følgende kompetansemål etter 7. trinn:

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne drøfte kva likeverd og likestilling har å seie for eit demokrati, og utvikle forslag til korleis ein kan motarbeide fordommar, rasisme og diskriminering. (LK20)

Tiltak 6: Motvirke utenforskap – bekjempe mobbing, krenkelser, vold og hatkriminalitet i skolen

Inkludering skaper sosial tilhørighet, gir mulighet for deltagelse og fremmer læring. Det er derfor viktig at skolene utvikler inkluderende fellesskap. I *Plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen – Skyfritt*, finner vi åtte ulike strategier som skal bidra til at barn og unge i kommunen har et trygt, godt og inkluderende oppvekstmiljø. Målet med planen er å redusere mobbing og krenking på oppvekstfeltet i Bergen.

I det interkulturelle scenekunstprosjektet Fargespill skaper barn og ungdom med røtter fra hele verden oppsiktsvekkende forestillinger basert på sang og dans. Fargespill er et godt eksempel på hvordan man motvirker utenforskap i praksis.

Gjennom å spørre deltakerne hva de har i stedet for hva de mangler, synliggjøres hvert eneste individs spesielle kvaliteter og gjennom dette, deres betydning for samfunnet. Fokuset på egne og andres kvaliteter og verdi, gir både selvfølelse, mestringsopplevelser og en sterk følelse av fellesskap og tilhørighet – dette til tross for, eller kanskje på grunn av at alle har så forskjellig bakgrunn.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BBSI), Vestland fylkeskommune og politistasjonene i Bergen.

Tiltak 7: Arbeid i skolen mot radikalisering, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet – kompetanseheving hos lærere/opplæring av lærere

Det er i samarbeid mellom Raftostiftelsen, RVTS Vest, Vestland fylkeskommune og Bergen kommune utviklet et tredagers kurs/opplæring for lærere. Kurset har som målsetning å utruste lærere og skoleledelse med en holdning og handlingskompetanse gjennom tre nivåer:

1. Kritisk demokratisk danning.
2. Igangsetting av psykososiale tiltak.
3. Beredskap.

Alle skolene i Bergen kommune skal få informasjon og tilbud om å delta på kurset og alle rådgiverne på ungdomsskolene i Bergen kommune skal inviteres til å delta på kurset.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BBSI) og Vestland fylkeskommune i samarbeid med Raftostiftelsen og RVTS Vest

Tiltak 8: Arbeid i skolen mot radikaliserings, voldelig ekstremisme og hatkriminalitet – holdningsskapende elevrettet arbeid/opplæring av elever

Raftostiftelsen (og Dembra) har laget et skolebasert kompetanseutviklingsprosjekt som kan implementeres i relevante kompetansemål både i den videregående skole, barneskolen og ungdomsskolen.

Alle skolene i Bergen kommune skal få informasjon om og oppmuntres til å benytte ressurser/undervisningsmaterieell som er tilgjengelig på Dembra og Raftostiftelsen sine nettsider.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BBSI)

Tiltak 9: Fokusgruppe «Barn og unge som oppholder seg i sentrum»

Det er opprettet en samarbeidsgruppe mellom Bergen kommune, politi og frivillige organisasjoner som jobber med barn og unge i sentrum. I dette samarbeidet skal det jobbes særlig med temaer som krenkelser, hatytringer, inkludering, demonstrasjoner, adferd, kriminalitet og psykisk helse.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (SLT)

Tiltak 10: Håndtering og løsning av konflikter

Konfliktrådet i Vestland vil benyttes aktivt i arbeidet med håndtering av konflikter gjennom sitt arbeid med tilrettelegging for dette gjennom samtaler og stormøter. Røde Kors vil gjennom sitt utdanningsopplegg rundt Gatemeistring tilby ungdom hjelp til å lære å løse konflikter uten vold.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt, Konfliktrådet i Vestland og Bergen Røde Kors

Tiltak 11: Prioritering av tiltak som fremmer inkludering og forebygger utenforskap

Bergen kommune har mange tilskuddsordninger for å støtte aktivitet i regi av organisasjoner, lag, foreninger og enkeltpersoner som bidrar til økt deltakelse og inkludering. I tillegg har kommunen egne tilbud og arenaer som er viktige for å skape inkludering, for eksempel de offentlige bibliotekene, idrettsanleggene, og kultur- og fritidstilbud for ulike grupper. Bergen kommune skal støtte opp om inkludering og forebygging av utenforskap gjennom prioriteringer og forvaltning av relevante tiltak og tilskuddsordninger.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (alle byrådsavdelinger)

Oppfølging av ofre for radikaliserings, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme

Det er viktig for politi og andre offentlige instanser som er i kontakt med personer som er i en radikaliseringsprosess at det foreligger et tilbud til de det gjelder for å komme seg ut av

prosessen de er inne i. Mentorordningen som koordineres av Utekontakten i samarbeid med politiet og RVTS Vest er det viktigste tilbudet for denne gruppen. I arbeidet med handlingsplanen vil dette fortsatt være et viktig tiltak samtidig som det blir satt i sammenheng med andre relevante tilbud som finnes.

Det er helt sentralt at stedlig politi varsles i tilfeller der personer er blitt utsatt for hatkriminalitet. For å lykkes med dette må den berørte befolkningen ha tillit til at politiet tar dette på alvor. En økning i antall anmeldelser det siste året kan tyde på at politiets satsing innenfor dette kriminalitetsområdet har lyktes.

Tiltak 12: Tverretattlig Operativ team (TOT) Radikalisering

Tverretattlig operativt team er forankret i Utekontakten i Bergen kommune og består av faste representanter fra Utekontakten, Vest politidistrikt og RVTS Vest. Konsultasjonsteamet tilbyr tverrfaglige konsultasjoner når det er bekymring for om barn og unge eller voksne kan være, eller står i fare for å bli utsatt for radikalisering og voldelig ekstremisme. Teamet møtes en gang i måneden og operativt ved akutte saker. Teamet tar imot eksterne henvendelser med karakter av drøfting, råd og veiledning, samt jobber med oppfølging og evaluering av iverksatte tiltak.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (Utekontakten)

Tiltak 13: Mentordning for personer som er eller står i fare for å bli radikalisert

Bergen kommune skal i planperioden styrke arbeidet med mentorordningen for personer som er, eller står i fare for å bli, radikalisert. Målgruppene som det jobbes med er personer som: 1. Står i fare for å bli del av en radikaliseringsprosess, 2. Har returnert fra irregulær krigføring i konfliktområder 3. Individuer som er en del av ekstreme nettverk, og 4. Familier der en eller flere familiemedlemmer, enten er del av, eller er på vei inn i ekstreme grupperinger. Mentorordning etter denne typen modell innebærer at det etableres et individuelt prosjekt rundt hver enkelt person. Et slikt prosjekt kan også innebære systemisk arbeid inn mot familie og annet nettverk med utgangspunkt i deres individuelle forutsetninger. Kandidater til programmet spilles inn til et tverrfaglig operativt team (TOT Radikalisering), der politi, RVTS Vest og Utekontakten er representert vurderer om den aktuelle ordningen kan være noe for kandidatene som spilles inn. Hvert prosjekt vil ledes av en mentor med kompetanse tilpasset den enkeltes behov.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (Utekontakten), RVTS Vest og Vest politidistrikt

Tiltak 14: Styrke mulighetene til å forebygge når personer er over 18 år

Det kan være vanskelig å nå frem til personer som er over 18 år og som er eller står i fare for å bli radikalisert. Bred og tidlig innsats fra en rekke aktører er avgjørende for å identifisere og følge opp personer som står i fare for å bli radikalisert og ivareta personer som allerede er radikaliserte. Med bakgrunn i kunnskap om radikaliserte personer i Norge, herunder særlig høyreekstreme, vet vi at flere er godt voksne og mangler tilknytning til arbeidslivet. I handlingsplanperioden skal kommunen styrke kontakten mellom TOT radikalisering og NAV-kontorene i Bergen.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BASB) og Vest politidistrikt

Tiltak 15: Forebyggende samtale i regi av politiet

Benytte forebyggende samtale som et utgangspunkt for dialog med personer som kan være i en radikaliseringsprosess. Dette for å avklare og forebygge hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Politiet kan gjennomføre samtalen alene eller i samarbeid med personer og/eller instanser som er relevante i hvert enkelt tilfelle.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt

Tiltak 16: Oppfølging av de som deltar i samfunnsdebatten

Kommunen vil i dialog med Kommunenes Sentralforbund bidra til å lage prosedyrer for oppfølging av folkevalgte som utsettes for trusler, og til å utarbeide en veileder med råd om hvordan forebygge og håndtere hatefulle ytringer som rammer folkevalgte og andre samfunnsdebattanter.

Ansvar: KS og Bergen kommune

Tiltak 17: Samarbeid med frivillige organisasjoner om bevisstgjøring om hatefulle ytringer

Frivillige organisasjoner, lag og foreninger som jobber for inkludering og mangfold er viktige arenaer for personer som blir eller står i fare for å bli utsatt for diskriminering, hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Organisasjoner kan i mange tilfeller nå ut til befolkningsgrupper som det offentlige ikke har like lett for å komme i kontakt med, og bidrar med verdifull informasjon, støtte og rådgivning. Kommunen skal derfor støtte opp om og samarbeide med frivillige organisasjoner som trygge arenaer for samtaler om hatefulle ytringer, rasisme, muslimfiendtlighet, homofobi og forakt mot personer med funksjonsnedsettelse.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BKML)

Tiltak 18: Ungdomsoppfølging, ungdomsstraff, samfunnsstraff og fengsel

Bergen kommune og Vest politidistrikt vil ha et nært samarbeid med straffegjennomføringsinstansene når det gjelder oppfølgingen av unge, radikaliserede og ekstremister. Målet er gjennom støtte og dialog, forebygge, resosialisere og avradikalisere. Det samarbeides nært med livssynsmedarbeiderne i kriminalomsorgen, jf tiltak 16 i regjeringens handlingsplan.

Ansvar for utføring: Konfliktrådet, Kriminalomsorgen Vest, Vestland fylkeskommune, Bergen kommune (BASB) og Vest politidistrikt.

Tiltak 19: Straffeforfølgelse og straffegjennomføring

Hatytringer, hatkriminalitet og ekstremisme vil bli straffeforfulgt hvis handlingene er straffbare. Det kan reises straffesak med utgangspunkt i en rekke ulike lovhemler og straffbare handlinger. Straffeforfølgelse og straffereaksjoner kan ha kriminalitetsforebyggende effekter i et allmennpreventivt perspektiv. Bergen kommune og Vest politidistrikt vil ha et nært samarbeid med straffegjennomføringsinstansene. Målet er at straffegjennomføringen får et konstruktivt innhold gjennom støtte, dialog og velferdstjenester som kan bidra til å forebygge og resosialisere.

Ansvar for utføring: Konfliktrådet, Bergen kommune (BKML), kriminalomsorgen, Vest politidistrikt og PST

Informasjon, undervisning og kunnskapsoverføring

Radikaliseringsprosesser og hatkriminalitet finner gjerne sted på digitale flater. I læreplanen står det at elevene skal kunne sammenligne hvordan ulike kilder kan gi ulik informasjon om samme tema, og reflektere over hvordan kilder kan brukes til å påvirke og fremme bestemte syn. Det står også, i kompetansemål etter 10. trinn, at elevene skal kunne reflektere over hvordan algoritmer og ensrettede kilder eller mangel på kilder kan prege forståelsen vår.

Tiltak 20: Informasjon i skolen

Alle skolene i Bergenskolen får tilbud om å gjennomføre, i samarbeid med biblioteket, et undervisningsopplegg knyttet til kildekritikk. 8. trinn i bergenskolen oppfordres til å gjennomføre undervisningsopplegg knyttet til dette temaet.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BBSI) og Bergen offentlige biblioteket

Tiltak 21: Informasjon – nettside om hatkriminalitet og voldelig ekstremisme

Bergen kommune og Vest politidistrikt må vurdere om det er behov for å etablere en nettside hvor kommunen og politiet orienterer om arbeidet mot rasisme, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme m.m.

Ansvar for utføring: Bergen kommune (BKML og SLT) og Vest politidistrikt

Tiltak 22: Kurs og opplæring

Gjennom SLT-arbeidet i kommunen blir det gjennomført ulike rus- og kriminalitets forebyggende seminar. RVTS Vest har også et regionalt ansvar for opplæring og kompetanseutvikling i Vestlandsregionen.

Oppfølging: Bergen kommune (BASB, BKML og BBSI)

Tiltak 23: Revidering av veileder for oppfølging av personer som er radikalisert eller står i fare for å bli det

Det er utarbeidet en veileder for oppfølging av personer som er radikalisert eller står i fare for å bli det. I løpet av planperioden skal dette verktøyet revideres. Det skal også jobbes for å gjøre veilederen mer kjent i tjenestene i kommunen.

Ansvar for utføring: Vest politidistrikt og Bergen kommune (BASB og BKML)

Tiltak 24: Styrke beredskap mot diskriminering og hatefulle ytringer i egen organisasjon

Kommunen skal tilby veiledning om oppfølging av tilfeller av hatytringer og diskriminering, og informere om kompetanse og opplæringstilbud i regi av sivile aktører og frivillige organisasjoner.

Ansvar: Bergen kommune (BKML)

Tiltak 25: Tilrettelagt informasjon for innvandrere

Kommunen vil utarbeide tilrettelagt informasjon for personer som ikke har et språkfelleskap med tjenesteyter. Dette gjelder f.eks. informasjon om mentorordningen, TOT Radikalisering og Bergen kommunes veileder.

Ansvar: Bergen kommune (BKML ved tolketjenesten)

Sentrale begrepsavklaringer og definisjoner

Voldelig ekstremisme - personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremismen kan være relatert til høyreekstremisme, ekstrem islamisme og andre ekstreme ideologier.

Radikalisering beskriver hvordan personer gradvis tar avstand fra samfunnets demokratiske prinsipper og i økende grad aksepterer bruk av trusler og vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Prosessen kan være svært kompleks med mange faktorer som spiller inn, eller en mer enkel prosess hvor noen få faktorer blir avgjørende. Den kan variere fra person til person og fra gruppe til gruppe. Radikaliseringsprosesser kan skje innen alle typer livssyn, kulturell bakgrunn og politiske retninger. Prosessen kan skje gradvis over lengre tid eller kortere tid, men også fremstå som en akutt endring hos en person.

Radikalisering – avradikalisering beskriver endringer i holdninger og verdier når det gjelder fiendebilder og legitimiteten av å bruke vold for å oppnå politisk endring.

Engagement – disengagement beskriver endring i deltakelse i ekstremistiske grupper, aktiviteter og vold. Dette er to separate prosesser som er forbundet, men løst forbundet med hverandre. Negative eller positive endringer på den ene dimensjonen kan føre til endringer på den andre dimensjonen, eller det kan bare skje på den ene uten at det nødvendigvis fører til endringer (eller bare mindre endringer) på den andre.

Hatkriminalitet kan være voldelig ekstremisme, men også omfatte trusler, skadeverk og annen kriminalitet. I tillegg vil en rekke andre ordinære straffebud, så som kroppskrenkelse, trusler og skadeverk kunne vurderes som grove når de er begrunnet i fornærmedes etnisitet, religion, klasse, seksualitet og kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne.

Hatefulle ytringer er i norsk lov definert som bevisst stigmatiserende, diskriminerende, nedverdiggende, trakasserende eller truende ytringer rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av bestemte tilskrevne gruppekaraktistikk. Jf Straffeloven § 185 er det straffbart å forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig sette frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler.

Med diskriminering menes direkte eller indirekte negativ forskjellsbehandling basert på gruppetilhørighet eller andre faste personlige egenskaper – som kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksualitet eller kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Nettekstremisme er radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. Nettekstremismen består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett, som kan rammes av straffeloven § 135 om diskriminerende og hatefulle ytringer.

Soloaktører Med soloaktør menes en person som utfører et terrorangrep på egenhånd, enten på eget initiativ, eller på oppdrag fra en ekstrem politisk, religiøs eller ideologisk organisasjon eller gruppe.

Utenforskap eller sosial eksklusjon, kan forstås som individuelle og strukturelle mekanismer eller barrierer for deltakelse på ulike arenaer. Ulikhet i helse, utfordringer med rus, psykiske lidelser, lav deltakelse i fritidsaktiviteter, prestasjonspress, ulikhet i økonomi, samt ulike muligheter for å følge utdanningsløp og skaffe seg jobb, er eksempler på forhold som kan føre til utenforskap. Dette begrepet kan også brukes til å beskrive marginaliseringsmekanismer i samfunnet.

Forkortelser:

Byrådsavdeling for kultur, mangfold og likestilling - BKML

Byrådsavdeling for arbeid, sosial og bolig - BASB

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett – BBSI

Samordningsmodell for lokale, forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet – SLT

Tverrfaglig operativt team – TOT Radikalisering

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Vest – RVTS Vest

Hovedansvarlig for tiltaket står først der det er listet opp flere under «ansvar for utføring».